

Monumentnummer: 0401

Status: Gemeentelijk monument

Inschrijving register: 5 april 2022

Kadaster deel/nr: 141

Woonplaats		Gemeente		Provincie
Den Oever		Hollands Kroon		Noord-Holland
Straat	Nr.	Toev.	Postcode	Woonplaats
Vatropperweg	13		1779 GE	Den Oever
Kadastrale gemeente		Sectie	Grondperceel	
WRG01		G	141	

Omschrijving gemeentelijk monument

Inleiding

Deze Wieringerboerderij met dubbel vierkant is rond 1848 gebouwd.

Op de kadastrale minuut uit 1832 is het grondplan van een Wieringerboerderij te zien met een afwijkende oriëntatie, vermoedelijk is dat de voorganger van deze boerderij. Het is niet bekend wanneer het agrarische bedrijf is beëindigd en de boerderij volledig als woning in gebruik is genomen.

In 2004 is de boerderij grootschalig verbouwd, de boerderij is toen op de volgende onderdelen gewijzigd: op de begane grond is een staalconstructie aangebracht en er is een nieuwe indeling gemaakt, de trap is vervangen en verplaatst, de vloer van de woonkamer is 30cm verdiept, de balken van het plafond zijn verzwakt en de vloerdelen zijn vernieuwd, alle deuren zijn vernieuwd, in de achtergevel van het voorhuis zijn twee openslaande deuren aangebracht, de achterdeur is vernieuwd, langs de zuidgevel is een openhaard met gemetselde schoorsteen gemaakt, de eerste verdieping is opnieuw ingedeeld, de voormalige hooizolder is van een vloer voorzien ten behoeve van een slaapkamer, op het achterdakvlak is een dakkapel geplaatst, aan de voorzijde zijn twee extra ramen geplaatst en er zijn meerdere dakramen geplaatst.

Het type Wieringerboerderij ontstond in de 17e eeuw op Wieringen en was afgestemd op een gemengd boerenbedrijf met schapenteelt. Deze boerderijvorm is net als de Noord-Hollandse stolpboerderij onderdeel van de Noordelijke huisgroep. Anders dan bij de stolpboerderij waar de woon- en bedrijfsgebouwen onder het piramidevormige dak liggen, ligt bij de Wieringerboerderij het woongedeelte en soms een deel van de stal in het langgerekte voorhuis. Andere kenmerken van de Wieringerboerderij zijn het hoger opgetrokken achtergedeelte van de schuur die is betimmerd met zwart geteerde houten planken (het schuurschot) en de gemetselde schoorsteen aan de buitenzijde bij de dars. Bij de bouw van de Wieringerboerderij werd rekening gehouden met de windrichting; de lange woongevel werd vaak op het zuidwesten geïmponeerd en de hoge achtergevel was vaak van het westen afgewend waardoor de wind er minder vat op had. De Wieringerboerderij komt op het gehele voormalige eiland van Wieringen voor en daarbuiten wordt hij nauwelijks aangetroffen.

De Wieringerboerderij is gelegen in het gehucht Vatrop in het noordoosten van het voormalige eiland Wieringen in het noorden van de gemeente Hollands Kroon. Lange tijd is dit een zelfstandig gehucht geweest en een van de oudste nederzettingen van Wieringen. Er woonden ongeveer 10 tot 14 gezinnen in Vatrop. Wieringen is ontstaan door de opstuwing van keileem tijdens de voorlaatste ijstijd. Dit keileem is daarna afgedekt met zandgronden. Dit zorgde ervoor dat het veen, dat aan het begin van de jaartelling het voormalige eiland omringde, op het hooggelegen deel van Wieringen geen kans had. De kern van het eiland bestaat uit een zuidwest-noordoost georiënteerde keileem rug met ten zuiden daarvan de kogen en het laagland. De kogen werden tegen de zee beschermd door wierdijken, dijken die bestaan uit zeegras. Rond de tiende eeuw ontstonden op de hooggelegen gronden nederzettingen. Den Oever daarentegen is een tijd lang half wad en open water geweest. De oever, die oorspronkelijk bij Oosterland lag, verschoof geleidelijk in de loop van de 14e en 15e eeuw en zo konden kleine kernen ontstaan zoals Vatrop en Den Oever. In 1927 kwam de aanleg van de Amsteldiepdijk gereed. De Amsteldiepdijk ligt tussen Van Ewijcksluis en Wieringen en sluit een deel van het Amsteldiep en het Ulkediep af. Met de aanleg van de Amsteldiepdijk kreeg Wieringen een directe verbinding met het vaste land van Noord-Holland en was niet langer een eiland.

Historische foto van Vatropperweg 13. Te zien is dat een gedeelte van het voorhuis nog met dakpannen bedekt is, datum onbekend.

Historische foto van Vatropperweg 13, datum 1990. Ook op deze foto is te zien dat het voorhuis bedekt is met dakpannen.

Luchtfoto van het gehucht Vatrop, datum onbekend.

Beschrijving situatie en omgeving van het monument

De Wieringerboerderij is gelegen aan de Vatropperweg (ten westen) op het voormalige eiland Wieringen en wordt verder omsloten door onverharde wegen (noord en zuid) die naar andere erven leiden. De Vatropperweg sluit aan op de Gemeenlandsweg die Den Oever in het oosten en Hippolytushoef in het westen met elkaar verbindt en deze wegen behoren daarmee tot de historische structuur van Wieringen. Deze wegen hebben over het algemeen een kronkelend verloop, omdat ze de hoogtes van het land volgen en zijn daarmee kenmerkend voor de landschapsontwikkeling van Wieringen. De Vatropperweg verbindt het gehucht Vatrop via de kleinere woonkern Oosterland met het vissersdorp Den Oever. Waar in Den Oever vooral vanaf de jaren '50 verdichting naar het binnenland en dorpsuitbreidingen plaatsvonden, is Vatrop niet of nauwelijks uitgebreid. Hierdoor is er een directe verbinding met het open landschap rondom het gehucht.

Vatrop kent geen monumenten, maar in de nabijgelegen woonkern Oosterland, iets ten oosten van Vatrop bevinden zich verschillende rijksmonumenten. Zo liggen er aan de Gemeenlandsweg twee villa's die gebouwd zijn ter huisvesting van het hogere personeel dat werkzaam was op het voormalig eiland ten tijde van de aanleg van de Zuiderzeewerken. Iets ten zuiden van de villa's ligt een oud kerkje in romaanse stijl. Een ander uniek verschijnsel ten oosten van Oosterland zijn overblijfselen van zogeheten tuunwallen: aarden wallen die als perceelgrenzen dienden. Hoewel deze tuunwallen niet als rijksbeschermd erfgoed gelden, vormen zij een gedeelte van de schaarse overblijfselen van de aanleg van tuunwallen in Nederland.

De Wieringerboerderij staat aan de noordwestzijde van de kavel. Aan de voorzijde (west) ligt een smalle groenstrook, erfverharding bestaande uit klinkers en twee parkeerplaatsen. Links (noord) grenst het pand direct aan een onverharde vertakking van de Vatropperweg die naar de erven ten noorden en oosten van het boerderij leiden. Aan de achterzijde (oost) ligt de eenvoudig ingerichte tuin. Aan de rechterzijde ligt ook de eenvoudige ingerichte tuin die wordt afgeschermd door een halfhoge haag. Vanuit de tuin is vrij zicht op het open landschap en de kerk van Oosterland.

De boerderij in zijn omgeving

De boerderij in zijn omgeving

Beschrijving van het exterieur

De Wieringerboerderij met dubbel vierkant is gebouwd op een rechthoekig bouwvlak en bestaat uit één bouwlaag met schilddak met de nok parallel aan de straat en een langgerekt voorhuis (oost) met zadeldak. Aan de voorzijde, de zijde die naar de openbare weg is gekeerd, (west) is de gevel een stuk opgetrokken, dit is het schuurschot. Typologisch gezien is dit de achterzijde van de boerderij. Aan de achterzijde (oost), de gevel is naar de tuin is gericht, bevindt zich het voorhuis. Het dak is bedekt met riet en de gevels zijn boven een zwart en wit geschilderde plint opgetrokken in een gele baksteen in halfsteensverband met een licht gekleurde plat volle voeg. Met uitzondering van de linkerzijgevel, die is in kruisverband opgetrokken. Alle kozijnen zijn uitgevoerd in hout en de gevels worden rondom afgesloten door het overhangende riet van de kap.

Voorgevel (west)

Aan de voorzijde bevindt zich het schuurschot, dit is rabathout voorzien van zwarte teer. De begane grond is van links naar rechts geleed: een opgeklampte houten deur, twee openslaande houten schuurdeuren, de tweedelige toegangsdeur met raam en drie raamkozijnen met tussenkalf. De raamkozijnen zijn voorzien van houten raamluiken. Rechts naast de toegangsdeur is de gevel opgetrokken in metselwerk. Op de eerste verdieping zitten twee verticale raamkozijnen met horizontale roeden en twee raamkozijnen met tussenkalf. In het dakvlak bevinden zich twee dakramen.

De voorgevel

Linkerzijgevel (noord)

De linkerzijgevel van het schuurgedeelte bevat twee vierruits vensters. De linkerzijgevel van het voorhuis is tot ongeveer halverwege bekleed zwart rabathout en bevat twee verticale raamkozijnen met horizontale roeden die door middel van een houten paneel aan elkaar gekoppeld zijn en rechts daarvan een klein toiletraam. Op de nok van het voorhuis staat een gemetselde schoorsteen.

De linkerzijgevel van het schuurgedeelte en het voorhuis

Achtergevel (oost)

De achtergevel van het voorhuis is bekleed met zwart geteerd rabathout. In deze gevel zitten twee openslaande houten deuren met zijlichten en daarboven een getoogd raamkozijn. In de achtergevel van het schuurgedeelte bevinden zich twee vierruits vensters met rechts daarvan de achterdeur met vierruitsvenster en daarnaast nog een vierruits venster. In het dakvlak zit een aangepakte dakkapel met ladderramen.

De achtergevel van het voorhuis en het schuurgedeelte

Rechterzijgevel (zuid)

De rechterzijgevel is de langgerekte gevel en wordt van links naar rechts geleed door: twee raamkozijnen met tussenkalf, de uitgebouwde gemetselde schoorsteen opgetrokken in een gele baksteen, twee raamkozijnen met tussenkalf, twee openslaande deuren, een gekoppeld raamkozijn met tussenkalf en een enkele raamkozijn met tussenkalf. In het dakvlak zitten drie dakramen en op de nok van het voorhuis staat een gemetselde schoorsteen.

De rechterzijgevel en enkele detailfoto's

Beschrijving van het interieur

De indeling van het interieur is grotendeels gewijzigd bij de verbouwing in 2004 waardoor weinig van de oorspronkelijke plattegrond behouden is gebleven. De houten draagconstructie bestaande uit een dubbel vierkant is gaaf bewaard gebleven en op een aantal plaatsen, zowel op de begane grond als op de verdieping, in het zicht gehouden. Op de eerste verdieping is zichtbaar dat de schoren doorgezaagd zijn geweest ten behoeve van de afzuigkap, dit is later weer hersteld. De toegangsdeur komt uit in een voorportaal via waar de leefkeuken en woonkamer bereikbaar is. Hierin staat ook de trap naar de eerste verdieping die is ingedeeld met slaapkamers en een badkamer. In het voorhuis is een gastenverblijf ondergebracht, daar zijn nog delen van de originele balken zichtbaar.

Waardering

1. Cultuurhistorische waarden

De Wieringerboerderij is van cultuurhistorische waarde als tastbaar overblijfsel van het agrarisch verleden van Wieringen en als onderdeel van de historische bebouwing in het gehucht Vatrop. De Wieringerboerderij is een karakteristiek element uit de agrarische bedrijfsvoering van dit gedeelte van Noord-Holland. Daarnaast is de Wieringerboerderij van cultuurhistorische waarde als streekeigen boerderijtype van het voormalige eiland Wieringen.

2. Stedenbouwkundige waarden

De Wieringerboerderij heeft situationele waarde vanwege zijn opvallende ligging in het glooiende landschap van Wieringen. De Wieringerboerderijen werden op de hogere gedeelten van het eiland gebouwd en staan daarom betrekkelijk verspreid door het landschap of soms in groepjes zoals in dit gehucht Vatrop. De Wieringerboerderij vormt samen met andere boerderijen aan de Vatropperweg, een ensemble van op hoofdvorm gaaf bewaard gebleven agrarische bebouwing doordat de samenhang met het landschap nog helder is en zij het beeld bepalen van het landschap van Wieringen.

3. Architectuurhistorische waarden

De Wieringerboerderij is van architectuurhistorische waarde als een typologisch goed en op hoofdvorm gaaf bewaard voorbeeld van de agrarische architectuur uit de 19^e eeuw op Wieringen. Dit komt tot uitdrukking in de hoofdvorm, de constructie, het materiaalgebruik en de detaillering. Kenmerkend voor de Wieringerboerderij is het schuurgedeelte met schuurschot en het langgerekte voorhuis.

4. Gaafheid en herkenbaarheid

De Wieringerboerderij is grotendeels gaaf behouden gebleven in hoofdvorm met een schuurgedeelte en langgerekte voorhuis. De latere wijziging tot woonhuis heeft een wijziging in de indeling tot gevolg gehad. De boerderij is echter nog herkenbaar als voormalig agrarisch bedrijf. De oorspronkelijke functie blijkt namelijk uit de hoofdvorm, de vierkantsconstructie waar binnen het hooi werd opgeslagen en het schuurschot.

5. Zeldzaamheid

Het voortbestaan van de Wieringerboerderij wordt bedreigd als gevolg van de beëindiging van veel boerenbedrijven en de sloop van veel boerderijen. Typologisch heeft de Wieringerboerderij daarmee een hoge zeldzaamheidswaarde. Daarnaast is de Wieringerboerderij uniek voor Wieringen en komt deze boerderijvorm nauwelijks buiten het voormalige eiland voor, de boerderij heeft daarmee zeldzaamheidswaarde.

Bronnen

- Brandts Buys, L., *De Landelijke bouwkunst in Holland Noorderkwatier*, 1974
- BügelHajema adviseurs, *Bestemmingsplan Hippolytushoef*, 2013;
- Historische Vereniging Wieringen, <https://historischwieringen.nl/>
- Provincie Noord-Holland, 'Wieringen - Wieringermeer', *Leidraad Landschap & Cultuurhistorie*, 2018;

Historische foto's: Historische Vereniging Wieringen

Drone foto: privébezit familie Smid-Beers

Overige afbeeldingen: MOOI Noord-Holland

Colofon

opdrachtgever gemeente Hollands Kroon
datum onderzoek: 21 januari 2022
datum beschrijving: 5 maart 2022
opgesteld door: MOOI Noord-Holland, Renee Stroomer MA

Tot het hierboven omschreven monument behoort al hetgeen door bestemming of anderszins rechtens onroerend is.